

Hvorledes indtænker og sikrer man brakvandsrovfiskene i fremtidige naturgenopretnings-projekter på Sydsjælland og Øerne?

Kontakt & spørgsmål

Jimmi Spur Olsen, Vordingborg Kommune - jso@vordingborg.dk

Palle Myssen, Næstved Kommune - pamys@naestved.dk

Arne Kvist Rønnest, Lystfisker Danmark - akvir@assens.dk

Niels Lagergaard, Fishing Zealand - niels@fishingzealand.dk

Anbefalingerne er udarbejdet af Rovfiskene Retur.

Projekt Rovfiskene Retur's 10 bud

Baggrund

I de kommende år skal vi på baggrund af den grønne trepartsaftale og vandområdeplanerne bl.a. etablere og genskabe en masse søer og vådområder. Det skal vi bl.a. gøre for at mindske udledningen af kvælstof til vores hårdt trængte fjorde og kystvande.

Mange milliarder skal investeres i at forbedre vores havmiljø, så vi igen kan få fjorde og kystvande som bugner af liv og store sunde fiskebestande. Men en ting som man meget let overser i denne proces er, at især i vores brakke havområder, får man ikke tidligere tiders umådelige fiskeridom tilbage alene ved at begrænse næringsstoffer. En stor del af baggrunden for tidligere tiders fiskeridomme stammer fra fisk, som gyder i ferskvand, hvor ynglen efterfølgende trækker ud i brakvandet. Disse fisk har udgjort en stor og vigtig andel af det brakke økosystem. Især har brakvandsaborrer og brakvandsgedder som toppredatorer haft en stor betydning for at opretholde et sundt økosystem.

I forbindelse med at næsten alle søer, moser og vådområder er drænet bort eller holdes tørre via pumper og nedgravede vandløb, har de tidligere vådområder mistet deres sammenhæng med vandløbene og derigennem forbindelsen til havet. Konsekvensen er, at brakvandsrovfiskenes gydeområder dermed er stort set forsvundet.

Så skal vi, som samfund have det fulde udbytte ud af de kommende milliardinvesteringer og anlægsprojekter, skal vi genskabe vådområder med naturlig hydrologi og mulighed for fiskepassage imellem vådområderne og vores fjorde og kystvande.

I den forbindelse har projekt "**Rovfiskene Retur**" opstillet 10 bud baseret på projektets erfaringer fra arbejdet med brakvandsrovfiskene.

Derudover leveres ligeledes 10 bud til hvordan man laver en semi-naturlig eng designet til gydeområde for brakvandsgedder.

Herunder 10 bud i forhold til at sikre naturlig hydrologi og fisk

Erfaringer fra Vordingborg Kommune

1. Som udgangspunkt, få eksisterende og nye vandløb helt op i terræn, så de får sammenhæng og samspil med deres omgivelser.
2. Lav områder med reelle permanente og tidvise søer, ikke kun overrisling. Dog ikke på eksisterende gode ørredvandløb (se evt. bilag og link nedenfor).
3. Lavvandede søer og især vinter/forårsoversvømmede enge er egnede som gydeområder for gedder.
4. Søer med dybere områder (>50 cm) er egnede som gydeområder for brakvandsaborrer og diverse freds fisk.
5. Lav gerne overrisling inden selve det permanente vandspejl og gerne store søområder, små områder ender ofte som en suppe af kiselalger og trådalger.
6. Sørg for at områderne etableres så der opstår vandløb eller grøfter med fiskepassage imellem nyetableret søer og eksisterende vandløb og kyst.
7. Søer/vådområder tæt på eksisterende fiskevandløb kan forbindes med kanaler med 0 promilles fald, ved større oplande og højere vandføringen kan der etableres vandløb med fald.
8. Små forbindelseskkanaler kan evt. skygges med rødæl, for at sikre mod hurtig tilgroning.
9. Etabler helårsgræsning, så det undgås at de nye områder ender som tagrørssump og dominerende pilekrat.
10. Genskab det diverse landskab både over og under vandspejlet, det fremmer biodiversiteten i bred forstand.

For at sikre, at fremtidige vådområdeprojekter ikke skaber iltsvind i vandløb, vedlægges Bilag 1: "Anbefalinger til metoder og virkemidler til at forbygge iltsvind i vandløb i forbindelse med nuværende og kommende vådområdeprojekter".

Anbefalingerne i bilag 1 er udarbejdet af Danmarks Sportsfiskerforbunds iltsvindsgruppe med faglig bistand af DTU Aqua.

For at sikre, at fremtidige vådområdeprojekter sker af hensyn til fiskepassagen for andre vandløbsfisk, henvises til opmærksomhedspunkterne beskrevet her: <https://www.fiskepleje.dk/vandloeb/restaurering/vaodomraade>

Var Svinø Nor rent landbrugsmæssig set kun af ringe Betydning, saa frembød det i en Henseende stor Interesse, nemlig ved sin særprægede Naturskønhed og sit enestaaende rige Fugleliv, et Fugleliv jeg i særlig gunstige Aar kun har set overgaaet i de mægtige Rørskove langs Yangtsekiangs Bredder og i de store Fuglereservater i Australien og New Zealand.

I Svinø Nor yngede foruden talrige Blisshøns, Rørhøns og

Graaænder ogsaa Krikkænder, Atlingænder, Taffelænder, Brunnak, Spidsænder og Skeænder; i de tætteste Rørholme kunde man finde Vildgaasens Rede, og i lune Sommeraftener lod Rørdrummens monotone Tuden helt her op til Gaarden, akkompagneret af utallige Frøers Kvækken.

Naturligvis tumlede Viber i Hundredvis sig over Engene og svirrede én om Ørerne i Yngletiden; Rødben stod paa Hegnspele og nikkede og vippede med Halen, og i Græsset nulkede de henrivende smaa, gaaske tamme Ryler rundt; Klyden soppede om i Flakkerne, hvor Hejren stod paa Lur efter Fiskeyngel, Doh-beltbekkasiner snurrede rundt over Reden og lavede Glideflugt à la Flyvemaskine, og Kærhøge kredsede hen over Rørholmene forfulgt af skraalende Hættemaager; sikken et Spisekammer for Rovfugle, Lækat og Mikkell.

Om Foraaret vandrede fra Stranden Gedder, Aborrer, Brasen og Skaller — sidste ofte i fantastiske Mængder — gennem Slusen op i Kanalerne og kastede deres Rogn; Masser af Fiskeyngel blev aarlig udklækket i Svinø Nor og Kong Mose.

Og nu er hele dette Eldorado ødelagt; væk er de skønne, bølgede, gyldne Rørskove, væk er Ænder og Vædefugle og Gedomaskiner i Gang, stillet elektrisk drevne Pumper op og tømte hver Draabe Vand ud af Noret.

Næstved Kommune har igennem de seneste 3 år haft god succes med en semi-naturlig geddeegn, der har leveret mange stykker geddeyngel til Dybsø- og Karrebæk Fjord.

Især i foråret 2025, hvor over 13.000 stykker geddeyngel forlod engen og svømmede gennem Fladså til Karrebæk- og Dybsø fjorde. Herunder listes de gode råd, og erfaringer, vi har høstet indtil nu ved den konkrete geddeegn ved Fladsåen.

10 bud på fokuspunkter, når man ønsker at lave en semi-naturlig brakvandsgeddeegn

- Når du skal finde, egnede arealer, så start med at gennemgå luftfoto fra de seneste 10 år. Dette for at finde tilbagevendende forårsvåde enge, nær opgangsvandløb for brakvandsgedderne. Vælg som udgangspunkt af have fokus på de våde år 2020 og 2024. Men lokalviden er også en oplagt mulighed, snak med de ældste lodsejere.
- Undersøg muligheder for §3 dispensation ift. andre truede arter, ifm. den længere tids oversvømmelse af den beskyttede vandløbsnære eng.
- Der skal tilføres en del vand for at holde en god vanddybde i den oversvømmede engs afløb ifm. både gydeoptræk og yngeludtræk. Oplandsarealet har derfor en vis betydning særligt i de tørre år. Konkret har Næstved Kommune ved Fladsåprojektet erfaret, at 300 ha opland var et minimum i et tørt år, ellers ville der ikke være vand til at forsyne afløbet.
- Oplys og involver nabolodsejere og frivillige i dine planer om arbejdet før, undervejs og ved afslutning. Send jævnligt en status ud til involverede parter, det styrker samdriften og ejerskab til projektet.
- Geddeengen bør kunne være oversvømmet fra starten af marts til slutningen af maj. Vanddybden bør i den periode være 50 – 60 cm på de dybeste steder i marts og april måned, hvor gydningen oftest sker.
- For at sikre at afløbet fra engen fungerer som passage for brakvandsgedder, bør det have en bredde på mindst 40 cm, en vanddybde på ca. 30 cm, og vandføringen bør i længere perioder være ca. 7 - 10 l/s. Det gravede el. modificerede afløb, bør være med en tilpas hældning, så vanddybden sikres (gerne 2 – 3 ‰).
- Sommer- eller helårsgræsning med kvæg, vil sikre at græs og urter får den rigtige længde (20-40 cm) på vegetationen, så den kan være optimal som gydemedie ved næste forårs gydning.
- Hundestejler i gydeområdet er erfaringsmæssig et problem, da de æder geddeæg og den spæde yngel. Nye gravede adgange til gydeenge kan forsynes med 8-10 cm tærskler/stemmestem el. brædder, så hundestejler ikke kan passere og trække ind på gydeengen. Konkret i Fladså har sådanne tærskler ikke hindret gydmodne gedder i at trække op på engen. Vi kan dog ikke vide med sikkerhed om tærskler er uproblematisk for alle optrækkende gydmodne gedder.
- Tilbagehold evt. geddeyngelen på engen til den har en totallængde på 7-8 cm for at reducere prædationen fra 3-pigget hundestejle, i selve åen, når de vandrer igennem på vej til det brakke vand. Gennemgå engen ved elfiskeri for tilbageværende moderfisk, når vandet er næsten lukket af. Det kan være nødvendigt at fange dem, da ikke alle erfaringsmæssigt vandrer ud selv.
- Beskær og oprens eksisterende Indløb/afløb til ferske indvande (tørvegrave, moser, søer), således at brakvandsaborrer og -gedder, let kan komme ind og gyde i de allerede eksisterende gydevande. Plant eventuelt rødel for at give skygge.

Den 25. juni, 2025.

Anbefalinger til metoder og virkemidler til at forebygge iltsvind i vandløb i forbindelse med nuværende og kommende vådområdeprojekter

Med baggrund i viden fra en række lokaliteter i ådale over hele landet, hvor der som følge af ådalsprojekter er konstateret iltsvind i større eller mindre omfang, har vi opstillet 10 anbefalinger, der skal medvirke til at forebygge mod, at vådområdeprojekter udvikler sig til at påvirke vandløb med et efterfølgende kritisk iltsvind.

Anbefalingerne er udarbejdet af Danmarks Sportsfiskerforbunds iltsvindsgruppe med faglig bistand af DTU Aqua.

1. Et vådområdeprojekt må ikke bidrage til at fastholde eller forringe en i forvejen uopfyldt målsætning for vandløbet eller medføre kritiske iltforskel i vandløb, hvor der er målopfyldelse.
2. Et vådområdeprojekt skal indeholde en konsekvensvurdering af vandløbets iltforskel før og efter gennemførelsen af projektet, herunder en monitorering af iltforskelene efter udførelsen.
3. Opstår der kritiske iltforskel, har vandløbsmyndigheden pligt til at gennemføre kompenserende tiltag i vandløbet på kort og på langt sigt, således at vandløbets målsætning kan opfyldes.
4. Flytning af vandløbstracé eller genslyngning af vandløb skal altid tilstræbes placeret i ådalens laveste dele, så periodiske, naturlige oversvømmelser kan strømme tilbage i vandløbet uden at henstå på engarealer eller strømme hen over engarealer uden for vandløbstracé.
5. Når der sker en flytning af et vandløbstracé, eller når der etableres et nyt vandløbstracé, skal der gennemføres en konsekvensvurdering af, hvad ændringer af følgende fysiske og hydrologiske parametre betyder for iltholdet:
 - Vandløbets hældning
 - Vandløbets bundbredde
 - Skråningsanlægget
 - Manningtallet
 - Vandløbets vandføring
6. Hvis der er risiko for, at der løber iltfattigt vand fra et vådområdeprojekt ud i et vandløb, skal projektet gennemføres, sådan at det iltfattige vand skal kunne geniltes ved atmosfærisk infiltration, f.eks. med åbne lavvandede søer med maksimalt vindpåvirket overfladeareal, eller ved andre fysiske tiltag - inden udløb i vandløb.

7. Vådområdeprojekter i ådales deltaområder skal så vidt muligt have sit eget separate udløb i fjorden uden for det oprindelige vandløbstracé.
8. Forbedret iltning af vand fra tilløb skal kunne medtages i et vådområdeprojekt som et virkemiddel til kompensation for iltfattig vandtilførsel fra vådområdeprojektet.
9. I den zone af vandløbet, som kan blive påvirket af iltfattigt vand fra et vådområdeprojekt, skal vandløbet breddes ud, gøres lavvandet, evt. hæves i terræn, tilføres fysiske forhindringer f.eks. sten eller træ, så laminær strømning ændres til turbulent strømning. Det øger geniltningen og begrænser risikoen for iltsvind.
10. Grødeskæringspraksis i langsomt flydende og dybt nedskårede vandløb skal ændres til netværksskæring. Pincetmetoden skal fjerne sumpplanter og pindsvineknop, som i stedet afløses af vandplanter som vandranunkel og vandstjerne.